

BIBLIA

Η άλλη μορφή της ψυχανάλυσης

Ο ΓΑΛΛΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ
ΦΡΕΝΤΕΡΙΚ ΛΕΝΟΥΑΡ ΒΙΟΓΡΑΦΕΙ
ΤΟΝ ΚΑΡΛ ΓΙΟΥΝΓΚ, ΦΙΛΟ, ΣΤΕΝΟ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗ
ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΑΛΟΝ ΔΕΟΣ ΤΟΥ ΦΡΟΪΝΤ

ΣΕΛ. 15

Του Γρηγόρη Μπέκου

Μάρτιος, 1909. Ο Ζίγκμουντ Φρόντ συνομιλεί με τον Καρλ Γκούσταβ Γιουνγκ, βρίσκονται στο σπίτι του πρώτου στη Βιέννη και ο «πατέρας της ψυχανάλυσης» προτρέπει για ακόμη μία φορά και με εξόχως δπκτικό ύφος τον άλλον, τον νεότερο ελβετό γιατρό, τον οποίο εκτιμούσε ιδιαίτερω και είχε προλάβει να τον χρίσει διάδοχο του στην κεφαλή του ψυχαναλυτικού κινήματος, να σταματήσει πλέον να ασχολείται με διάφορα «*παραφυσικά φαινόμενα*» (ναι, τον απασχολούσαν αυτά από την παιδική του ηλικία, διότι κάμποσα μέλη της οικογένειας εμφανίζονταν ως «*μέντιουμ*» ή τουλάχιστον διεκδικούσαν τη συγκεκριμένη χαρακτηριστική ιδιότητα). Ο Γιουνγκ, πάντως, δεν απαντά στον Φρόντ εκείνη τη στιγμή, δεν τολμά να εκθέσει την πλήρη διαφωνία του, πλην όμως βράζει, «*νιώθει μεγάλη ένταση μέσα του*».

Τότε ακούγεται «*ένας ισχυρότατος τριγμός*», προερχόμενος από το έπιπλο-βιβλιοθήκη που είναι ακριβώς δίπλα τους. «*Να ένα παράδειγμα αυτού που λέμε καταλυτικό, εξωτερικευμένο φαινόμενο*» οπεύδει να επισομάνει ο Γιουνγκ (εννοώντας ότι η εσωτερική του κατάσταση εκδηλώθηκε τρόπον τινά σε ένα εξωτερικό γεγονός, εννοώντας δηλαδή ότι υπήρχε «*σχέση συγχρονιστική*» μεταξύ τους). «*Ελα τώρα, αυτά είναι καθαρές ανοπίες*» αντιλέγει ο Φρόντ απαυσιόχως. «*Δεν είναι. Κάνετε λάθος, κύριε καθηγητά*» περνά στην αντεπίθεση ο Γιουνγκ και μάλιστα, για να του το αποδείξει, αποτολμά να προβλέψει ότι σε ένα μόλις λεπτό θα ακουγόταν άλλος ένας δυνατός κρότος. «*Και πράγματι, δεν πρόλαβα να τελειώσω τη φράση μου και ακούστηκε ξανά από τη βιβλιοθήκη ο ίδιος κρότος. Μέχρι σήμερα δεν ξέρω τι μου έδωσε αυτή τη βεβαιότητα. Ήξερα όμως, πέρα από κάθε αμφιβολία, ότι ο κρότος θα ακουγόταν ξανά. Ο Φρόντ με κοίταζε με το στόμα ανοιχτό. Δεν ξέρω τι είχε στο μυαλό του ή τι σήμαινε το βλέμμα του*» αναφέρει ο Γιουνγκ στις «*Αναμνήσεις*» του, οι οποίες αποτέλεσαν και τη βασικότερη πηγή του Γάλλου Φρεντερίκ Λενουάρ στο δικό του χειρίσμα, να συνηθεί την «*πνευματική βιογραφία*» ενός κορυφαίου (αλλά και «*παρέξηνημένου*») στοχαστή του 20ού αιώνα.

Το βιβλίο Καρλ Γιουνγκ. Ο εξερευνητής της ανθρώπινης ψυχής (εκδ. Πατάκη) είναι συναρπαστικό ανάγνωσμα, ένα απροσδόκητο page turner που μπορεί μεν να εκκινεί από δηλωμένο θαυμασμό αλλά πηγαίνει παραπέρα, διότι με κριτική και όχι τόσο «*αγιογραφική*» ματιά, αφενός, καθιστά και τον άνθρωπο και τον επιστήμονα προσβάσιμο στο πλατύ κοινό χωρίς εκπώσεις ενώ, αφετέρου, τον συνδέει πολύ ζωηρά με αγωνίες και προβληματισμούς του σήμερα.

Ο δεσμός και η ρήξη

Εξυπακούεται ότι ο Λενουάρ συνταιριάζει στο βιβλίο του ποικίλες προσεγγίσεις για τον Γιουνγκ, φιλικές μα και κακεντρέχεις, έως εκθρικές, σε μια προσπάθεια να αναδείξει, πάνω από όλα, τη *δυναμική της σκέψης* ενός «*οραματιστή*». Λοιπόν, παραμένουμε στο 1909 και παρακολουθούμε το πρώτο ταξίδι που έκαναν μαζί Φρόντ και Γιουνγκ στις Ηνωμένες Πολιτείες, προεκκλημένοι του Πανεπιστημίου Κλαρκ στη Μασαχουσέτη. Κατά τη διάρκεια των δύο εβδομάδων πάνω στο

Ο αποστάτης του φροϋδισμού

Η «*πνευματική βιογραφία*» που συνέθεσε ο Φρεντερίκ Λενουάρ για τον κορυφαίο ελβετό ψυχίατρο και στοχαστή Καρλ Γκούσταβ Γιουνγκ έρχεται να λειτουργήσει ως ευκαιρία επαναπροσδιορισμού ενός ριζοσπαστικού βλέμματος πάνω στο ανθρώπινο πλάσμα

πλίο, συζητούσαν με ένταση σε καθημερινή βάση και επιδίονταν σε αμοιβαία ανάλυση των εντύπων περιπετειών τους.

Μια φορά, ο Φρόντ λιποθύμη όταν ο Γιουνγκ του αφηγείται ένα όνειρο για πτώματα «*μουμιοποιημένα με φυσική επένεργεια*» σε κάποιους βάλτους της Γερμανίας και, μια άλλη φορά, όταν ο Γιουνγκ τον ρωτά, με αφορμή ένα διαφορετικό όνειρο, περισσότερες πληροφορίες για την ιδιότητα του ζωή ώστε να το επεξεργαστεί καλύτερα, ο Φρόντ αρνείται κατηγορηματικά. Ο Γιουνγκ διείδε σε εκείνη τη στάση «*το τέλος της σχέσης μας*», καθώς «*ο Φρόντ έβγαζε το προσωπικό κύρος πάνω από την αλήθεια*». Ως το 1914, πριν από το ξεσπάσμα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, είχαν ανταλλάξει 360 επιστολές. Ωστόσο, οι διαφωνίες τους (από τη λιμπντο ως το ασυνείδητο και τη θηροκεία) άρχισαν να σαφειούνται, να πυκνώνουν και, αναπόφευκτα, επήλθε η οριστική ρήξη σε αυτόν τον ιδιότυπο και συμβολικό δεσμό «*πατέρα*» και «*γιου*».

Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζει τι είχε ζητήσει, σχεδόν απελπισμένα, ο Φρόντ από τον Γιουνγκ: να μην αμφισβητήσει ποτέ το πιο σημαντικό, τον πυρήνα του, τη «*σεξουαλική θεωρία*», την οποία «*πρέπει να την κάνουμε δόγμα, έναν*

ακλόνητο προακώνα». Ο Γιουνγκ πάντως, ήδη αναγνωρισμένος με τις ιδέες και τις θεωρίες του στον κόσμο της ψυχιατρικής προτού ακόμη συναντηθεί με τον Φρόντ, αφού δεν αποδεχόταν οίγουρα την οποιαδήποτε «*ευθεία καταγωγή*» από εκείνον, δεν έκανε πίσω, αρκούκτως ενοχλημένος δε από την εξουσιαστική συμπεριφορά του Φρόντ.

Μπορεί ο Γιουνγκ να πέρασε, μετά που χώρισαν οι δρόμοι τους, «*μα μορφή*

ΦΡΕΝΤΕΡΙΚ
ΛΕΝΟΥΑΡ

Καρλ Γιουνγκ. Ο εξερευνητής της ανθρώπινης ψυχής

Μετάφραση Μήνα
Πατεράκη-Γαρέφλη.
Εκδόσεις Πατάκη,
2024, σελ. 384,
τιμή 18,80 ευρώ

κατάβληψ» για πολλά χρόνια, έναν εκτεταμένο «*αποπροσανατολισμό*», ούτομα όμως ξεκίνησε μια νέα και εντελώς αυτόνομη πορεία, *βιωματική* και *διανοητική* εξίσου, μέσω της οποίας αναζήτησε ευρύτερα και πειραματικά (και δημιουργικά, στις ανατολικές θρησκευτικές και φιλοσοφικές παραδόσεις) μια άλλη «*συνειδητότητα*» τόσο για τον ίδιο, στο πιο μύχιο επίπεδο, όσο και για την «*ανθρωπιστική*» θεραπεία που πρόσβευε ως επαγγελματίας (προσεκτική, προσλωμένη ακρόαση των ιστοριών που μοιράζονταν τα άτομα για τις ζωές τους, δίχως ηθικές προκαταλήψεις).

Το ριζοσπαστικό βλέμμα

Ο Λενουάρ, μετά το βιβλίο του για τον Μπαρούχ Σπινόζα, εστιάζει στον Γιουνγκ (οικονομικά και κοινωνικά ευκατάστατος άνδρας, πολύτεκνος και πολυγαμικός κατά τα λοιπά) επειδή θεωρεί ότι εκείνος κόμισε ένα ριζοσπαστικό «*βλέμμα πάνω στο ανθρώπινο πλάσμα και τη σχέση του με τον κόσμο*», ότι καθιέρωσε «*την προσωπική εμπειρία ως θεμέλιο κάθε αυθεντικής υπαρξιακής πορείας*», μέσω των κρίσιμων εννοιών που διερευνόσε, μεταξύ άλλων, της συγχρονικότητας, των συμπλεγμάτων, του ουλογοικού ασυνείδητου, των αρχετύπων, των ψυχολογικών τύπων, της θρησκευτικής διάστασης της ψυχής για την οποία το ιερό συνιστά ανάγκη, του μύθου, της φαντασίας, της τέχνης.

Κεντρικός πυλώνας στο έργο του Γιουνγκ παραμένει η περίφημη «*διαδικασία εξατομικεύσεως*», η απτή προοπτική μιας γνήσιας εσωτερικής ανακάλυψης για τον κάθε άνθρωπο *κάθε αυθεντικής* του οδνηγει σε έναν *μοναδικό* (και κάπως αλληγορικό) *διάλογο* ανάμεσα στο συνείδητο και στο ασυνείδητο του με ορίζοντα ακριβώς «*ένα αίσθημα ενότητας και βαθιάς χαράς*». Στο πλαίσιο της διαδικασίας εξατομικεύσεως, «*το άτομο γίνεται όλο και πιο πολύ ο εαυτός του, ενοματιώνοντας στη συνείδησή του μεγάλο μέρος αυτού που υπάρχει μέσα του σε κατάσταση ασυνείδητη και το οποίο ενεργεί ερήμην του*».

Σκιές ενός βίου

Τελικά, υπήρξε άραγε «*αντισυμπίτης*» και «*αναζιστής*» ο Καρλ Γιουνγκ, κατά τη μεσοπολεμική περίοδο, όπως τον είχαν κατηγορήσει; Ο Λενουάρ, έχοντας στη διάθεσή του την πλειονότητα των δημοσιευμένων πηγών, καθώς και μια εμπειριστατωμένη βιογραφία που εξέδωσε η αμερικανίδα καθηγήτρια Ντίρντρι Μπερ, αποφαίνεται ότι ο Γιουνγκ «*δεν ήταν ούτε ναζί ούτε εκ βαθέων αντισυμπίτης*», αν τον εγγράφουμε στη δεκαετία του 1930, εξηγεί ωστόσο στο βιβλίο του για ποιους λόγους (ή από ποιες «*σκιές*») προέκυψε η κηλίδωση του. Ο Λενουάρ αποδίδει στον Γιουνγκ τον χαρακτηρισμό του «*πρώτου στοχαστή της μεταναστευτικής*» και μας καλεί να δούμε μαζί τη σημασία και την αξία «*του νοήματος*» και της «*επαναμάγευσης του κόσμου*» μέσα από ένα κατεξοχόν ατομικό και εσωτερικό μονοπάτι, σε μια εποχή πολιτικών και απειλητικών «*ακρωτηριασμών*» της ανθρώπινης υπόστασης.